

Eiropa zonas banku veiktās kredītēšanas 2018. gada decembra apsekojums: galvenie rezultāti Latvijā

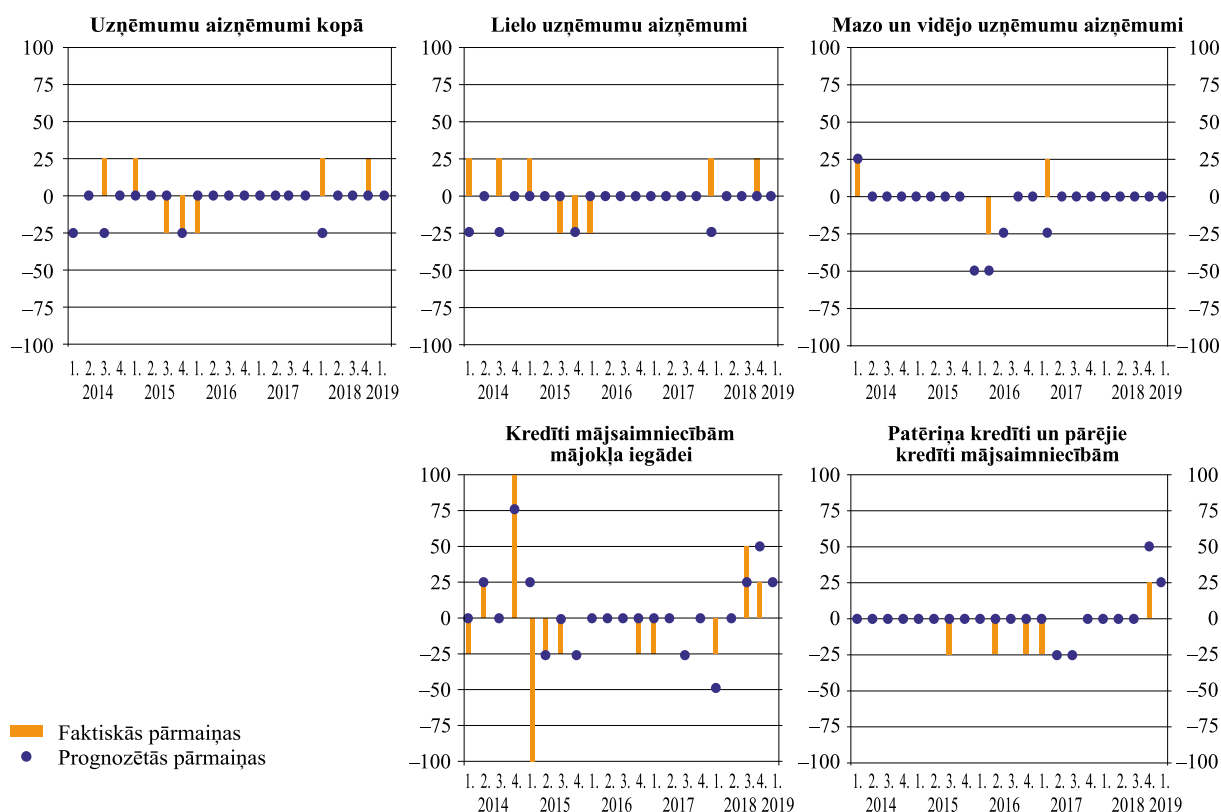
2018. gada decembrī Latvijas Banka sadarbībā ar Eiropas Centrālo banku veica eiro zonas banku veiktās kredītēšanas apsekojumu par kredītēšanas attīstības tendencēm 2018. gada 4. ceturksnī un prognozēm 2019. gada 1. ceturksnim. Apsekojumā piedalījās četras Latvijas kredītiestādes, kuru kopējā tirgus daļa nefinanšu sabiedrību un mājsaimniecību kredītēšanā ir pietiekami liela, lai raksturotu kredītēšanas attīstību Latvijā kopumā. Apsekoto kredītiestāžu sniegtās atbildes tiek ietvertas eiro zonas banku veiktās kredītēšanas apsekojuma rezultātos.

Kredītu standarti

1. attēls

KREDĪTU STANDARTU PĀRMAIŅAS

(par stingrākiem kredītu standartiem ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

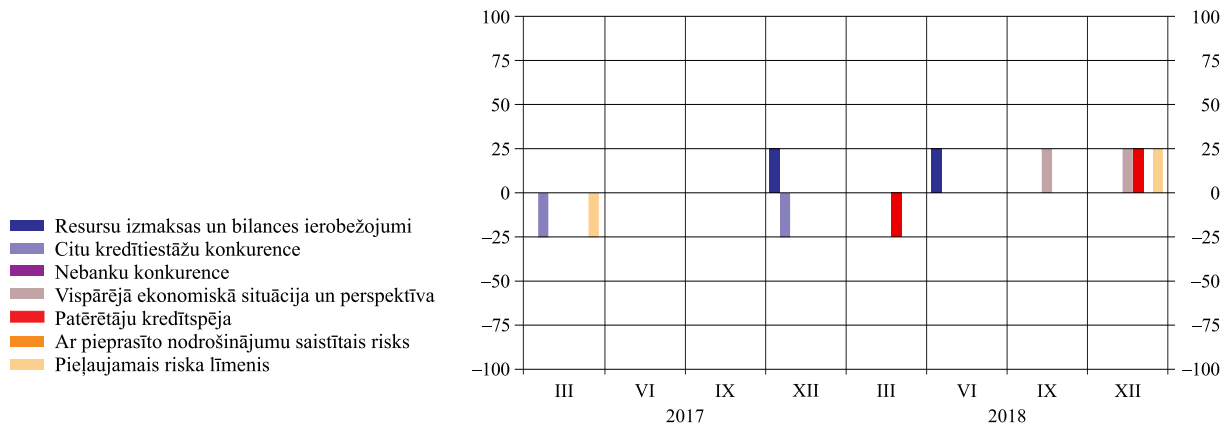
Viena no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm 2018. gada 4. ceturksnī piemēroja nedaudz stingrākus kredītu standartus ilgtermiņa aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem. Tas ietekmēja šīs kredītiestādes noteiktos kredītu standartus uzņēmumiem kopumā (sk. 1. att.). Kredītu standartu stingrības pastiprināšanu noteica kredītiestāžu konkurences samazināšanās, atsevišķu nozaru vai uzņēmumu stāvoklis, perspektīvas un kredībspējas pavājināšanās. Neraugoties uz nedaudz stingrākiem kredītu standartiem, aptaujātajās kredītiestādēs pilnībā noraidīto kredītu pieteikumu īpatsvars nemainījās. 2019. gada 1. ceturksnī tās neplānoja mainīt kredītu standartus aizdevumiem uzņēmumiem.

Mājsaimniecību kredītēšanas sektorā, tāpat kā uzņēmumu kredītēšanas sektorā, 2018. gada 4. ceturksnī kredītu standarti tika padarīti stingrāki. Viena aptaujātā Latvijas kredītiestāde pārskata periodā piemēroja ievērojami stingrākus kredītu standartus kredītiem mājsaimniecībām mājokļa iegādei. Šāda lēmuma pieņemšanu noteica kredītiestādes augstākas resursu izmaksas un bilances ierobežojumi, piesardzīgāks ekonomiskās un mājokļu tirgus perspektīvas vērtējums, aizņēmēju kredībspējas pasliktināšanās un pieļaujamā riska līmeņa paaugstināšana. Tomēr visās aptaujātajās Latvijas kredītiestādēs noraidīto kredītu mājokļa iegādei īpatsvars kopējā saņemto pieprasījumu apjomā 2018. gada 4. ceturksnī saglabājās līdzšinējā līmenī.

2. attēls

STINGRĀKU KREDĪTU STANDARTU PIEMĒROŠANU PATĒRIŅA KREDĪTIEM UN PĀRĒJIEM KREDĪTIEM MĀJSAIMNIECĪBĀM SKAIDROJOŠIE FAKTORI

(par faktora pozitīvo ietekmi ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

Vienā no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm 2018. gada 4. ceturksnī kredītu standarti kļuva nedaudz stingrāki arī patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājsaimniecībām, jo pasliktinājās kredītiestādes vispārējās ekonomiskās situācijas un perspektīvas vērtējums un patērētāju kredībspēja, kā arī tika paaugstināts kredītiestādē pieļaujamais riska līmenis (sk. 2. att.). Turpināja nedaudz palielināties pilnībā noraidīto pieteikumu patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājsaimniecībām īpatsvars. Uz to norādīja viena aptaujātā kredītiestāde.

Nākamajā ceturksnī nedaudz paaugstināt kredītu standartus kredītiem mājsaimniecībām mājokļa iegādei, kā arī patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājsaimniecībām plāno viena aptaujātā Latvijas kredītiestāde.

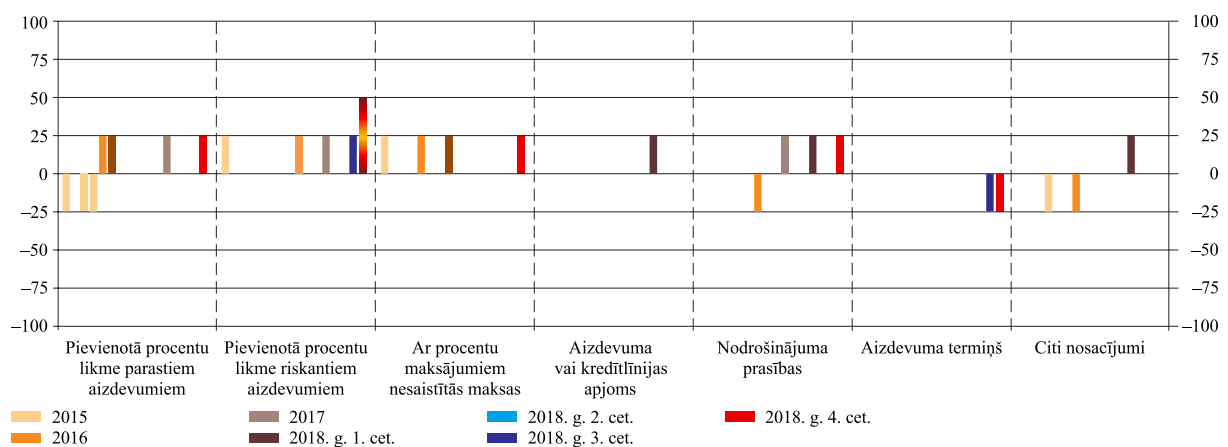
Kredītu noteikumi un nosacījumi

Pirmo reizi kopš 2014. gada, kad Latvija sāka dalību eiro zonas banku veiktās kreditēšanas apsekojumā, kādu no noteikumiem un nosacījumiem aizdevumiem uzņēmumiem pastiprināja trīs no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm. Noteikumi un nosacījumi aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem tika padarīti stingrāki trijās kredītiestādēs, savukārt aizdevumiem maziem un vidējiem uzņēmumiem – divās kredītiestādēs.

3. attēls

NOTEIKUMU UN NOSACĪJUMU PĀRMAIŅAS AIZDEVUMIEM UZŅĒMUMIEM

(par kredītu noteikumu stingrības pastiprināšanu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

Visbiežāk – divās no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm – tika paaugstināta pievienotā procentu likme riskantiem aizdevumiem uzņēmumiem (sk. 3. att.). Retāk – vienā kredītiestādē – tika paaugstināta pievienotā procentu likme parastiem aizdevumiem. Pievienotās procentu likmes kāpums aizdevumiem uzņēmumiem skaidrojams ar resursu izmaksām un bilances ierobežojumiem, kā arī ar kredītiestāžu konkurences spiediena mazināšanos. Resursu izmaksas un bilances ierobežojumi ietekmēja gan parastos,

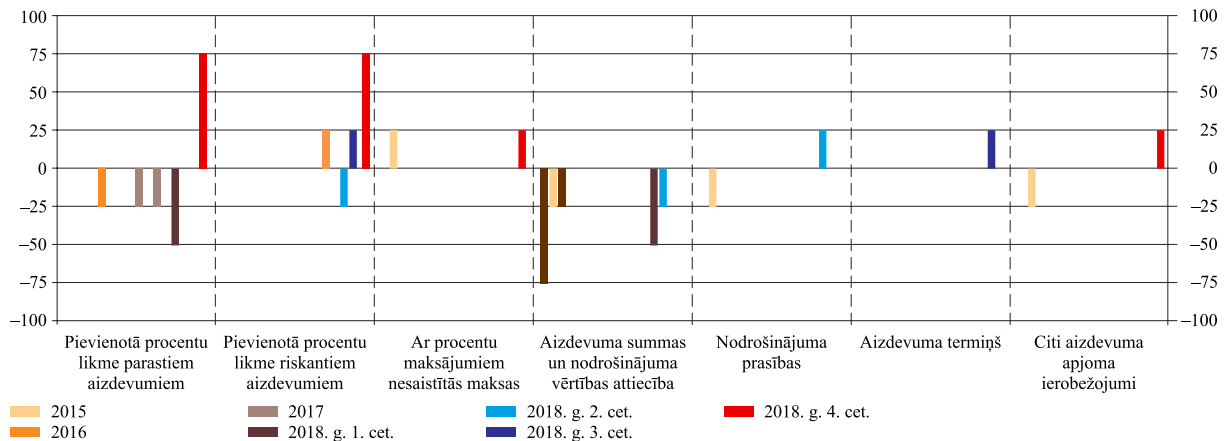
gan riskantos aizdevumos uzņēmumiem, savukārt kredītiestāžu konkurences spiediena mazināšanās – tikai riskantos aizdevumos uzņēmumiem.

Pārskata periodā trīs aptaujātās Latvijas kredītiestādes padarīja nedaudz stingrākus arī citus kredītu noteikumus un nosacījumus uzņēmumiem, katra mainot tikai vienu no tiem. Tādējādi vienā no četrām aptaujātajām kredītiestādēm nedaudz pieauga ar procentu maksājumiem nesaistītās maksas un nodrošinājuma prasības, kā arī kļuva stingrāks ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas preventīvajiem pasākumiem saistītais klientu drošības novērtējums. Vienlaikus vienā no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm aizdevumiem uzņēmumiem tika nedaudz pagarināts termiņš.

4. attēls

NOTEIKUMU UN NOSACĪJUMU PĀRMAIŅAS KREDĪTIEM MĀJSAIMNIECĪBĀM MĀJOKĻA IEGĀDEI

(par kredītu noteikumu stingrības pastiprināšanu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

Kredītiem mājsaimniecībām mājokļa iegādei noteikumu un nosacījumu pārmaiņas bija būtiskākas nekā kredītiem uzņēmumiem (sk. 4. att.). Trīs no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm paaugstināja pievienoto procentu likmi visiem kredītiem mājokļa iegādei neatkarīgi no to riska pakāpes. Šīs pārmaiņas bija nelielas, izņemot ievērojamu pievienotās procentu likmes palielinājumu riskantiem aizdevumiem vienā no minētajām trijām kredītiestādēm. Turklāt viena aptaujātā kredītiestāde ievērojami pastiprināja kredīta apjoma ierobežojumus.

Trijās kredītiestādēs pārskata periodā novērotais pievienoto procentu likmju kāpums kredītiem mājsaimniecībām mājokļa iegādei skaidrojams ar lielākām resursu izmaksām un bilances ierobežojumiem, bet vienā no tām šo pieaugumu ievērojami veicināja arī kredītiestādes riska vērtējuma pasliktināšanās un nedaudz – stingrāka pieļaujamā riska līmeņa noteikšana kredītiestādē. Citus ierobežojumus ietekmēja arī konkurences radītā spiediena pavājināšanās.

Kredītu nosacījumi un noteikumi patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājsaimniecībām 2018. gada 4. ceturksnī netika mainīti. Tomēr viena aptaujātā Latvijas kredītiestāde norādīja, ka resursu izmaksas un bilances ierobežojumi, riska uztvere un pieļaujamais riska līmenis kredītiestādē nedaudz veicināja stingrāku kredītu noteikumu un nosacījumu ieviešanu.

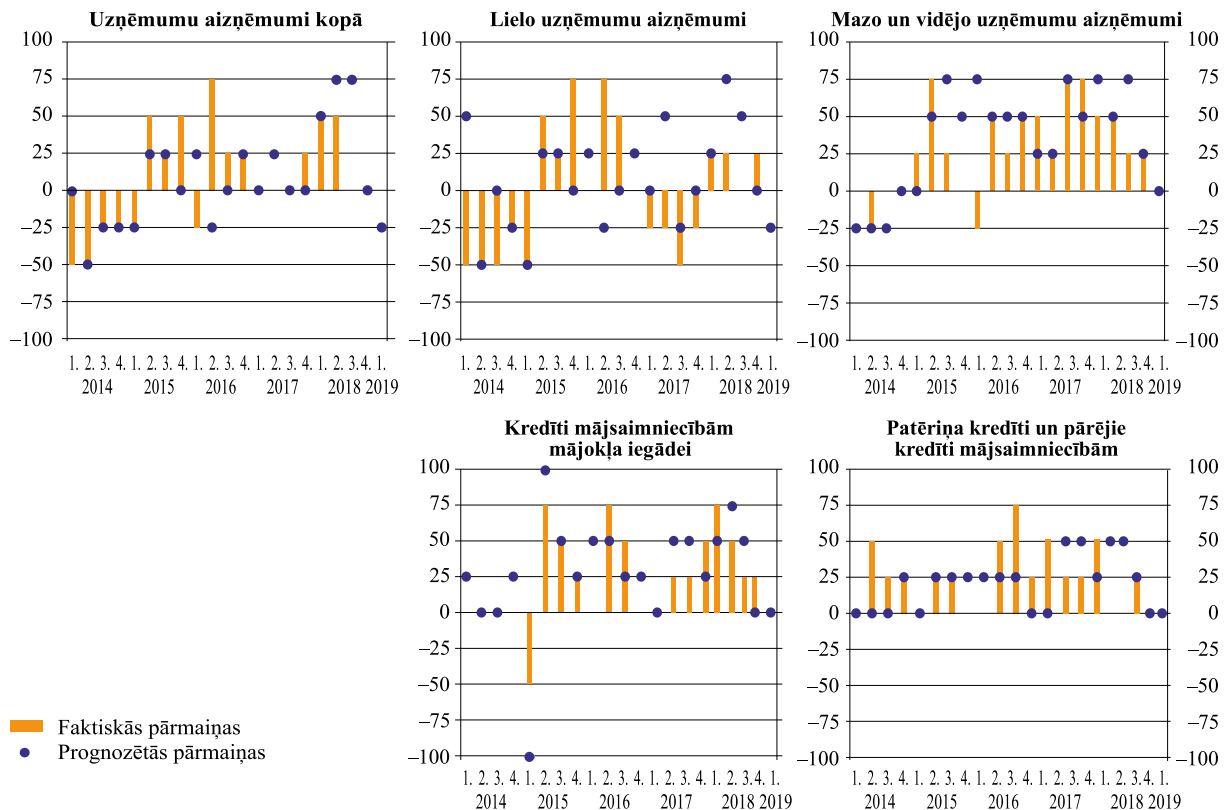
Kredītu pieprasījums

Divās aptaujātajās Latvijas kredītiestādēs, kurās 2018. gada 4. ceturksnī pievienotās procentu likmes aizdevumiem uzņēmumiem nemainījās, turpināja augt uzņēmumu pieprasījums pēc atsevišķiem aizdevumu veidiem, kas būtiski neietekmēja pieprasījumu pēc aizdevumiem uzņēmumiem kopumā (sk. 5. att.).

5. attēls

KREDĪTU PIEPRASĪJUMA PĀRMAIŅAS

(par lielāku kredītu pieprasījumu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

Vienā kredītiestādē pieauga pieprasījums pēc aizdevumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, vienā – pēc aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem. Pieprasījums pēc aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem nedaudz palielinājās tāpēc, ka tiem bija nepieciešams vairāk finanšu līdzekļu ieguldījumiem pamatlīdzekļos. Viena kredītiestāde novēroja, ka nelielu pieprasījuma pieaugumu pēc aizdevumiem uzņēmumiem radīja tas, ka šie uzņēmumi mazāk izmantoja citu kredītiestāžu aizdevumus.

Prognozējot pieprasījumu pēc aizdevumiem uzņēmumiem 2019. gada 1. ceturksnī, Latvijas kredītiestādes bija ievērojami piesardzīgākas nekā iepriekšējos ceturkšņos. Viena no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm paredz nelielu pieprasījuma samazināšanos gan pēc īstermiņa, gan pēc ilgtermiņa aizdevumiem lielajiem uzņēmumiem.

Vienā no aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm 2018. gada 4. ceturksnī nedaudz pieauga mājāsaimniecību pieprasījums pēc aizdevumiem mājokļa iegādei. To veicināja patērētāju konfidences uzlabošanās un labvēlīga situācija mājokļu tirgū. Vienlaikus viena kredītiestāde bija novērojusi nelielu patērētāju konfidences pavājināšanos, kas, iespējams, varētu ietekmēt pieprasījumu pēc kredītiem mājokļa iegādei nākotnē. Pieprasījums pēc patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām pārskata periodā visās aptaujātajās Latvijas kredītiestādēs saglabājās līdzšinējā līmenī.

Aptaujātās kredītiestādes paredz, ka 2019. gada 1. ceturksnī pieprasījums gan pēc kredītiem mājokļa iegādei, gan pēc patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām kopumā būs saglabājies līdzšinējā līmenī. Attiecībā uz kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei kredītiestāžu viedoklis par pieprasījuma iespējamo pārmaiņu virzienu ir atšķirīgs – viena kredītiestāde uzskata, ka 2019. gada 1. ceturksnī tas nedaudz palielināsies, un viena – ka tas nedaudz samazināsies.

Papildjautājumi

Eiro zonas banku veiktās kreditēšanas 2018. gada decembra apsekojumā par kreditēšanas attīstības tendencēm kredītiestādēm tika uzdoti vairāki papildjautājumi par jaunu regulējošo vai uzraudzības prasību, kā arī ienākumus nenesošo kredītu (tālāk tekstā – INK) ietekmi uz kreditēšanu.

Viena aptaujātā Latvijas kredītiestāde norādīja, ka 2018. gada 2. pusgadā regulējošo vai uzraudzības prasību dēļ noteikusi nedaudz stingrākus kredītu standartus kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei.

Savukārt divas kredītiestādes norādīja, ka 2019. gada 1. pusgadā minētās prasības nedaudz palielinās kredītu standartu stingrību ne tikai kredītiem mājsaimniecībām mājokļa iegādei, bet arī patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājsaimniecībām.

Jaunās regulējošās vai uzraudzības prasības 2018. gada 2. pusgadā ietekmēja un 2019. gadā ietekmēs noteikumus un nosacījumus kredītiem mājsaimniecībām vienā no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm. Tajā jaunu regulējošo vai uzraudzības prasību ietekmē 2018. gada 2. pusgadā tika nedaudz paaugstināta un 2019. gada 1. pusgadā tiks vēl nedaudz paaugstināta pievienotā procentu likme kredītiem mājsaimniecībām mājokļa iegādei. Vienlaikus jaunās regulējošās vai uzraudzības prasības minētajā kredītiestādē 2019. gada 1. pusgadā varētu veicināt nelielu pievienotās procentu likmes pazemināšanos patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājsaimniecībām.

INK 2018. gada 2. pusgadā veicināja nedaudz stingrāku kredītu standartu, kā arī noteikumu un nosacījumu ieviešanu aizdevumiem uzņēmumiem vienā aptaujātajā Latvijas kredītiestādē, kurā ar INK saistīto ietekmi uz kredītēšanas politiku noteica kredītiestādes riska uztvere un pieļaujama riska līmenis. Kādā citā kredītiestādē INK ietekmi uz stingrākas kredītēšanas politikas ieviešanu veicināja kredītiestādes finansējuma izmaksas un bilances ierobežojumi.

Aptaujātās Latvijas kredītiestādes prognozē, ka INK ietekme 2019. gada 1. pusgadā pastiprināsies. Šajā periodā INK vienā kredītiestādē veicinās nedaudz stingrāku kredītu standartu, kā arī noteikumu un nosacījumu ieviešanu ne tikai aizdevumiem uzņēmumiem, bet arī patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājsaimniecībām. Vairāki faktori, kas ietekmē INK iedarbību uz kredītiestāžu kredītēšanas politiku, kļūst nozīmīgāki.

Divas kredītiestādes, kuru kredītēšanas politiku ietekmē INK, minēja, ka 2019. gada 1. pusgadā INK ietekmi nedaudz veicinās ar šo kredītiestāžu kapitāla pozīciju saistītās izmaksas, ar uzraudzības vai regulējošajām prasībām saistītais spiediens, kredītiestādes riska uztvere, kā arī pieļaujama riska līmenis. Tikai vienā kredītiestādē INK ietekmi turpinās noteikt arī ar kredītiestādes bilances tīrīšanu saistītās izmaksas un kredītiestādes piekļuve tirgus finansējumam.